

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національна академія педагогічних наук України

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Інститут педагогіки НАПН України

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Бердянський державний педагогічний університет

СУЧАСНІ ФІЗИЧНІ ЗНАННЯ ЯК ОСНОВА ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної
конференції (м. Умань, 24 – 25 листопада 2021 р.)

Умань
2021

УДК 37.016:53(06)

С91

Організаційний комітет:

Безлюдний Олександр Іванович – доктор педагогічних наук, професор, ректор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Годованюк Тетяна Леонідівна – доктор педагогічних наук, доцент, проректор з наукової роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Махомета Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету фізики, математики та інформатики Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мартинюк Михайло Тадейович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, завідувач кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Шут Микола Іванович – доктор фізико-математичних наук, професор, дійсний член НАПН України, завідувач кафедри загальної фізики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Засєкіна Тетяна Миколаївна – доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи, провідний науковий співробітник відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України;

Шишкін Геннадій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізики та методики навчання фізики Бердянського державного педагогічного університету;

Ткаченко Ігор Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Терещук Сергій Іванович – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Дудик Михайло Володимирович – кандидат фізико-математичних наук, доцент, професор кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Краснобокий Юрій Миколайович – кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Декарчук Марина Вадимівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Решітник Юлія Володимирівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Гнатюк Оксана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Ільницька Катерина Сергіївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Декарчук Сергій Олександрович – старший викладач кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Підгорний Олександр Васильович – викладач кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Програмний комітет:

Мартинюк Михайло Тадейович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, завідувач кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Благодаренко Людмила Юріївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри загальної фізики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова;

Головко Микола Васильович – доктор педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України;

Грудинін Борис Олександрович – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Решітнік Юлія Володимирівна – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Усі матеріали подаються у авторській редакції.

За достовірність фактів, дат, найменувань, цифрових даних, за орфографічне, пунктуаційне, стилістичне оформлення несуть відповідальність автори публікацій. Матеріали друкуються за авторським варіантом.

Рекомендовано до друку

*вченою радою факультету фізики, математики та інформатики
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 6 від 03.12.2021 р.)*

С91 **Сучасні** фізичні знання як основа інтеграції змісту шкільної природничої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 24–25 листоп. 2021 р.) / МОН України, НАПН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.]. – Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2021. – 243 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні фізичні знання як основа інтеграції змісту шкільної природничої освіти», яка відбулась на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини 24-25 листопада 2021 року. Напрямки роботи конференції: модернізація змісту загальної природничої освіти в умовах інтеграції і диференціації навчання; тенденції і основні напрями розвитку природничої освіти в контексті ідей Концепції Нової української школи; відбір та структурування змісту шкільної природничої освіти; математичні методи дослідження природних явищ як складова змісту природничої освіти на засадах міжпредметної взаємодії; формування ключових компетентностей здобувачів освіти в координатах STEAM-орієнтованого освітнього середовища.

УДК 37.016:53(06)

©УДПУ імені Павла Тичини, 2021
©Автори статей, 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ І. ТЕНДЕНЦІЇ І ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 9

Ангарська Л. Л. КРЕСЛЕННЯ І ГРАФІЧНИЙ МЕТОД ЯК ВЗАЄМОДОПОВНЮЮЧІ ЕЛЕМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ ПРИРОДОЗНАВСТВА.....9

Величко С. П. ЗАСОБИ ЕФЕКТИВНОГО ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ 12

Гнатюк О. В. РЕАЛІЗАЦІЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ЧАСТИНИ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ФУНКЦІОНАЛЬНО ОРІЄНТОВАНИХ МЕТОДИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ..... 15

Горбатюк Н. М. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ 18

Декарчук М. В. ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ» НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ 21

Декарчук М. В., Сак А. В. АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ 26

Іонова О. М., Масюк О. М., Сіра І. Т. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСТУПНОСТІ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ МІЖ ПОЧАТКОВОЮ ТА БАЗОВОЮ ЛАНКАМИ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ 29

Малицька І. Д. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 32

Савош В. О. ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ НАВЧАТИСЯ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ 35

Садовий М. І., Трифонова О. М. РОЗВИТОК SOFT ТА HARD SKILLS МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБАМИ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 38

Шут М. І., Благодаренко Л. Ю. ПРИРОДНИЧО-НАУКОВА ОСВІТА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 42

СЕКЦІЯ ІІ. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ЗАГАЛЬНОЇ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ І ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ..... 46

Бондаренко В. В., Федоренко А. П. ВСТУП ДО НАНОФІЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ..... 46

Бондаренко В. В. ВИКОРИСТАННЯ САМОРОБНИХ ПРИЛАДІВ У

Мельник О. С. ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИПУСКНИКІВ ІТ-СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ STEM-ОСВІТИ	203
Паршуков С. В. ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З КОМП'ЮТЕРНИХ МЕРЕЖ.....	206
Паршукова Л. М. ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	209
Підгорний О. В. ФОРМУВАННЯ ЦІЛІСНОЇ НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ З ВИКОРИСТАННЯМ МОБІЛЬНОГО ДОДАТКУ STELLARIUM MOBILE - STAR MAP ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АСТРОНОМІЇ	211
Решітник Ю. В. ВИКОРИСТАННЯ ЕКОСИСТЕМИ GO-LAB ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ З ФІЗИКИ	214
Сосницька Н. Л. КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИКИ В КООРДИНАТАХ STEM-ОСВІТИ.....	217
Стецик С. П., Чумак М. Є. ІНФОРМАЦІЙНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИКИ.....	221
Стецюк О. Б. ОСВІТНІЙ НАПРЯМОК STEM ЯК ОДИН ІЗ ОРІЄНТИРІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ.....	226
Тарасенко О. В., Коваль Т. В. РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ У РАМКАХ КУРСУ ЯДС.....	229
Терещук С. І. ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ НА ОСНОВІ STEM-НАВЧАННЯ.....	233
Тітова Л. О. ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК	237
Ткачук Г. В. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В ГАЛУЗІ ВЕБПРОГРАМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ	239

Сосницька Н. Л.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри вищої математики і фізики

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

E-mail: natalia.sosnytska@tsatu.edu.ua

КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ФІЗИКИ В КООРДИНАТАХ STEM-ОСВІТИ

В умовах реалізації ідей STEM-освіти відбувається перезавантаження змісту освіти, а саме – відбувається пошук ефективних рішень щодо подолання ізольованого викладання навчальних предметів й створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес орієнтований на діяльнісний, практикоорієнтований, інтегрований підходи [1]. Такий вимір передбачає зміни в методичній системі навчання фізики. Тобто, перехід від традиційного пояснювально-ілюстративного навчання (система ЗУН) до дослідницького та проектного навчання фізики (система зорієнтована на дослідження та інновації, розвиток творчої особистості, формування STEM- компетентностей) [2, 3].

Перехід до компетентнісної моделі STEM-навчання фізики (теоретико-методичні положення якої нами сформульовано у праці [4]) пов'язаний з проектуванням і формуванням стимулюючого освітнього середовища, яке забезпечує усі можливості успішного розвитку пошуково-творчих здібностей учнів. Це можливо здійснити шляхом оновлення змісту навчання та адаптації основних компонентів освітнього процесу з фізики (інноваційні технології, методи та форми навчання) відповідно до нових вимог.

Оскільки в освітньому середовищі фактично фокусується організаційно-діяльнісна сторона процесу навчання фізики, яка, безумовно, впливає на результат цього процесу, то вибір більш ефективних технологій та методів навчання (див. рис. 1, 2), які б забезпечували пошукову та творчу активності

учнів, можливий за такими ознаками:

- діагностичного цілеутворення і результативності, що припускають гарантоване досягнення цілей і ефективність процесу навчання;
- економічності, що виражає якість педагогічної технології та забезпечує резерв навчального часу, оптимізацію праці вчителя і досягнення запланованих результатів навчання в визначені проміжки часу;
- алгоритмізації, проектування, цілісності і керованості, які відображають різні сторони ідеї відтворюваності технологій навчання;
- корегуємості, що припускає можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, який послідовно орієнтується на чітко визначені цілі;
- візуалізації, що пов'язано з застосуванням сучасної комп'ютерної техніки, а також конструюванням і застосуванням різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних приладів.

Рис. 1. Інноваційні технології навчання фізики в координатах STEM-освіти

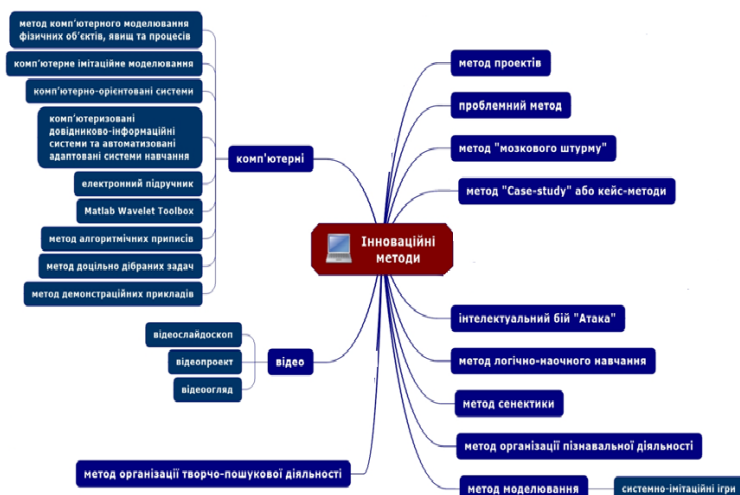

Рис. 2. Інноваційні методи навчання фізики в координатах STEM-освіти

Таким чином, диверсифікація технологій та методів навчання в координатах STEM-освіти дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на компетентнісну модель STEM-навчання фізики. Такий підхід зорієнтовано на особистісний розвиток учнів, їх здатність оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення.

Отже, інноваційні технології та методи навчання, що використовуються в системі сучасного освітнього процесу з фізики, забезпечують формування компетентностей, світоглядних позицій, життєвих цінностей та ефективно засвоєння знань щодо подальшого використання їх у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2021/2022 навчальному році. URL: https://drive.google.com/file/d/1jYq6azaCHFxtDHu7_MVeKnt7g-DW6Gst/view (дата звернення 13.11.2021 р.)

2. Сосницька Н.Л. Європейський вимір: компетентнісна модель STEM-навчання фізики. Сучасні наукові дослідження на шляху до євроінтеграції: матеріали міжнародного науково-практичного форуму (Мелітополь, 21-22 червня

2019 р.). Мелітополь : Однорог, 2019. Ч. 2. С. 398-400. URL:
<http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/8522> (дата звернення 13.11.2021 р.)

3. Сосницька Н.Л. Позааудиторна робота студентів з фізики як підґрунтя STEM-освіти // Eurasian scientific congress. Abstracts of the 3rd International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain. 2020. Рр. 293-300. URL:
<http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/11687/1/6.%20%D0%9F%D0%BE%D0%B7%D0%B0%D0%B0%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%96%D0%B2%20%D0%B7%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B8%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D2%91%D1%80%D1%83%D0%BD%D1%82%D1%8F%20STEM-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf> (дата звернення 13.11.2021 р.)

4. Сосницька Н.Л. Формування науково-дослідницької компетентності при навчанні фізики на засадах STEM-освіти. *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Педагогічні науки. Збірник наукових праць / Гол. ред. Т.С. Плачинда. Кропивницький: ЛА НАУ, 2019. Вип.5 С. 422–428.

DOI: [10.33251 / 2522-1477-2019-5-422-428](https://doi.org/10.33251/2522-1477-2019-5-422-428)